

ОСНОВИ ДІАГНОСТУВАННЯ СКЛАДОВИХ ОСОБИСТІСНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДЛІТКІВ

Особливості психолого-педагогічної діагностики особистісної активності учнів підліткового віку обґрунтовано в працях Б. Бітінаса, Ю. Гільбуха, М. Голубєва, К. Інгенкампа, Л. Кабасвої, О. Киричука, О. Коберника, О. Кочетова, М. Шиловой та ін.“

У сучасному словнику іншомовних слів термін «технологія» означає загальний спосіб отримання попередньої інформації про предмет або процес, що вивчається [1; 232].

У своїх працях О. Коберник виділяє наступні вимоги до психолого-педагогічної діагностики:

1. Цілеспрямованість діагностики, тобто чітке визначення основних об'єктів духовного світу дітей, які необхідно вивчити.
2. Єдність вивчення і виховання учнів, яке передбачає всебічне врахування результатів вивчення у плануванні, організації і методиці виховної діяльності, а сам процес виховання одночасно організовується і як вивчення вихованців.
3. Вивчення колективу та особистості в їх єдності.
4. Неперервність діагностики – вивчення колективу і особистості є процесом постійним, оскільки сам процес виховання та розвитку є неперервним.
5. Комплексний характер діагностики – використання системи сучасних методів вивчення учнів, особистості та колективу, які взаємодоповнюють уявлення про кожну особу та колектив в цілому [2; 104].

Для вдалого проектування виховної діяльності класного колективу необхідно мати діагностичні дані особистісних якостей кожного учня. Із урахуванням таких даних класний керівник аналізує оптимальні шляхи проектування виховного процесу класного колективу.

Незважаючи на це, у класного керівника виникають труднощі у вивченні індивідуальних особливостей учня, тим самим ускладнюється можливість особистісно орієнтованого підходу до кожного школяра окремо та колективу загалом.

Педагогічна діагностика під час вивчення особистісної активності підлітків має вирішувати, на нашу думку, такі завдання:

- з'ясувати об'єкти виховного впливу;
- вивчати особистісні якості вихованців та рівень їх особистісної активності;
- виявляти особистісні стосунки в межах учнівського колективу;
- визначити умови для успішного забезпечення самовиявлення та самоствердження особистості [3].

За допомогою отриманих результатів діагностики, можна виявити основних суб'єктів виховного впливу; визначити та дібрати оптимальні форми стилю керівництва виховним процесом; спланувати життєдіяльність класу за безпосередньою участю школярів на основі структурування, персоналізації, нормування і моделювання основних видів діяльності, відбору форм особистісно-розвиваючої взаємодії; підготувати методи і процедури; дібрати тих школярів, котрі потребують корекції у розвитку й поведінці.

Оскільки об'єктом діагностики є особистісна активність підлітка, то є необхідність коротко розкрити особливості даного віку.

Підлітковий (середній шкільний) вік – період активного формування її фізичної, інтелектуальної, соціальної та духовної сфери.

У підлітків помітні новоутворення, а саме: підвищується розумова активність, змінюються погляди на особистісні цінності, починається новий та складніший етап стосунків з дорослими, однолітками. Тим часом підліток уже по-іншому оцінює себе в колективі, свої успіхи в навчанні, праці.

Одні підлітки свідомо регулюють свою поведінку, виявляють ініціативу та наполегливість у діях та вчинках, інші ж навпаки прагнуть довести свою дорослість, але в результаті наслідують гірше у поведінці.

У своєму дослідженні ми розглядаємо особистісну активність за сферами розвитку: фізичну, інтелектуальну, соціальну і духовну активність.

Фізичну активність ми розглядаємо як готовність, прагнення і ставлення особистості до фізично-оздоровчої діяльності, її спрямованість на досягнення фізичної досконалості заради свого фізичного розвитку та здоров'я, здатність, що окреслює певний рівень рухових умінь та навичок, фізичних якостей кожного школяра.

Фізичну активність варто діагностувати за допомогою таких методів та методик: педагогічне спостереження, бесіда, інтерв'ю, метод експертної оцінки та незалежних характеристик, анкетування. Дану процедуру допомагали здійснювати класним керівникам медичні працівники, вчителі фізичної культури, батьки, учні шляхом використання методу незалежних характеристик.

Сьогодні проблема формування інтелектуальної активності особистості є нагальною проблемою зберігання еліти, нації, суспільства. Ми розглядаємо інтелектуальну активність особистості як здатність школяра мислити, яка відображає його готовність, ставлення та прагнення до розумової діяльності.

Інтелектуальну активність варто діагностувати за допомогою таких методів та методик: методика визначення виміру загального рівня розвитку особистості (тест Р. Кеттела) та психодіагностика інтелекту за допомогою "Тесту розумових здібностей" (Р. Амтхауера), аналіз результатів навчальних досягнень, бесіда, спостереження, експертна оцінка.

Соціальну активність ми трактуємо як виокремлення власної індивідуальності кожного школяра, підготовка до вибору свого місця у соціальному середовищі, готовність і прагнення впливати на соціальні процеси та брати участь у суспільних справах.

Соціальну активність ми діагностуємо за допомогою таких методів та методик: опитувальники: визначення рівня розвитку потреби у визнанні; рівень соціально-психологічної адаптованості у колективі однолітків; самостійність та

відповідальність у прийнятті рішень, уміння сприймати, розуміти; спостереження, аналіз незалежних характеристик, експертної оцінки.

У нашому дослідженні, ми розуміємо духовну активність як таку, що розкриває сутність морально-духовних цінностей кожного школяра, реалізується у самооцінюванні власних вчинків, які відображають ставлення до своїх рідних, близьких та оточуючих людей.

Вивчаючи духовну активність підлітків, ми досліджуємо мотиваційну сферу, ціннісне ставлення учня до виховного процесу в школі, до життя, оцінюємо рівень самооцінки та самовдосконалення школярів та діагностуємо за допомогою таких методів та методик: визначення змісту і сформованості їх ціннісних орієнтацій та життєвих планів за допомогою спостереження, анкетування, інтерв'ю

В процесі психолого-педагогічної діагностики, ми порівнювали рівні сформованості основних складових особистісної активності у міських та сільських школярів. Таким чином, у учнів сільської школи фізична активність має вищі показники, ніж в учнів із міської місцевості. На нашу думку, така ситуація пояснюється систематичною роботою школярів на свіжому повітрі, які допомагають батькам по господарству.

Тоді як показники інтелектуальної активності у школярів міської школи набагато вищі, ніж у вихованців сільської школи. Ми вважаємо, така ситуація спричинена низкою об'єктивних причин, зокрема: у сільських школах не така потужна навчально-матеріальна база як у міських, не кожна сільська родина має комп'ютер, який допоможе в пізнавальній діяльності, сільські школи недостатньо забезпечені вчителями високого професійного рівня.

Подібна ситуація простежується стосовно соціальної активності, де підлітки міської школи демонструють більш вищі показники, ніж у вихованців сільських шкіл. Адже учні сільської місцевості мають обмежене коло суб'єктів спілкування, ніж діти із міста, а також недостатньо сформована та розвинена інфраструктура села.

Що ж стосується духовної активності, то діти сільської школи показали набагато вищі показники, ніж вихованці із міста. Ми вважаємо, що це результат швидкоплинності міського життя та системи морально-духовних цінностей кожної особистості, яка по-різному сформувалася та прижилася в умовах міста та села.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Сучасний словник іншомовних слів : близько 20 тис. слів і словосполучень / [уклад. : О. Скопненко, Т. Цимбалюк]. – К. : Довіра, 2006. – 789 с.
2. Коберник, О. Психолого-педагогічне проектування виховного процесу в сільській школі : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.07 : / О. Коберник. – К., 2000. – 466 с.
3. Психолого-педагогічна діагностика розвитку учнів та колективу учнів : навч.-метод. посібн. для вчителів, студентів / [О. Киричук, О. Коберник]. – К. – 1998. – 106 с.